

Les fundacions privades valencianes

FEDERICO ARNAU MOYA
Professor contractat doctor de dret civil
Universitat Jaume I de Castelló

1. INTRODUCCIÓ

1.1. *La competència de la Comunitat Valenciana en matèria de fundacions*

La Generalitat té competència exclusiva en matèria de fundacions i associacions de caràcter docent, cultural, artístic i benèfic assistencial, de voluntariat social i semblants, l'àmbit principal d'actuació de les quals siga la Comunitat Valenciana, a l'empara de l'article 49.1.23 de l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana (EACV), i en l'exercici de la dita competència es va promulgar la Llei 8/1998, del 9 de desembre, de la Generalitat, de fundacions de la Comunitat Valenciana (LVF). Aquesta Llei va ser adequada, mitjançant la Llei 9/2008, del 3 de juliol, de la Generalitat, de modificació de la Llei 8/1998, del 9 de desembre, de la Generalitat, de fundacions de la Comunitat Valenciana, a la noves lleis estatals 50/2002, del 26 de desembre, de fundacions (LF), i 49/2002, del 23 de desembre, de règim fiscal de les entitats sense fins lucratiu i dels incentius fiscals al mecenatge. La Llei de reforma valenciana també va tenir en compte la modificació de l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana, mitjançant la Llei orgànica 1/2006, del 10 d'abril, i la Llei 10/2005, del 9 de desembre, de la Generalitat, d'assistència jurídica a la Generalitat, així com el Decret 84/2006, del 16 de juny, del Consell, que la desplega. Així mateix, l'esmentada Llei 9/2008, del 3 de juliol, va incorporar altres modificacions i regulacions *ex novo* de determinats aspectes de les fundacions, particularment en l'àmbit de les denominades *fundacions del sector públic de la Generalitat*. Finalment, s'ha dictat el Decret 68/2011, del 27 de maig, del Consell, pel qual s'aprova el reglament de fundacions de la Comunitat Valenciana.

1.2. *Delimitació sobre les competències estatals i autonòmiques en matèria de fundacions*

Al País Valencià des de finals del segle passat han sigut nombroses les lleis autonòmiques de fundacions, la primera de les quals és la catalana de 1982.¹ Cal destacar que la proliferació de lleis autonòmiques de fundacions es va veure incentivada per la desídia de l'òrgan legislador estatal, que va fer que la primera llei estatal no viera la llum fins al 1994, una demora excessiva que va motivar l'elaboració anticipada de lleis de fundacions per òrgans legisladors més diligents.² Aquell primer text estatal que va aparèixer quasi quinze anys després de la carta magna va ser la Llei 30/1994, del 24 de novembre, de fundacions i d'incentius fiscals a la participació privada en activitats d'interès general, de l'Estat.

El principal element normatiu que es refereix al dret de fundació i a la fundació és en l'article 34.1 de la Constitució espanyola (CE): «1. Es reconeix el dret de fundació per a fins d'interès general, d'acord amb la Llei», tal com es reconeix en l'article 1r de la LF: «Aquesta Llei té com a objecte desenvolupar el dret de fundació, reconegut en l'article 34 de la Constitució [...]».³ La ubicació sistemàtica de l'esmentat precepte en la carta magna significa que, en trobar-se en la secció 2a del capítol II del títol I, vincula tots els poders públics i només per llei, que n'haurà de respectar el contingut essencial, se'n podrà regular l'exercici, a més de la tutela, d'acord amb el recurs de constitucionalitat fixat en l'article 161.1.a de la CE (cf. art. 53.1 CE).

L'article 49 de l'EACV estableix que la «Generalitat Valenciana té competència exclusiva sobre les matèries següents: [...] 23. Fundacions i associacions de caràcter docent, cultural, artístic, benèfic, assistencial i semblants, que desenvolupen prin-

1. Manuel PULIDO QUECEDO, «Panorámica sobre fundaciones», *Repertorio Aranzadi del Tribunal Constitucional* (en línia), núm. 21 (2007), <<http://www.westlaw.es/>>, assenyala que la majoria dels estatuts d'autonomia van assumir competències en matèria de fundacions a través de diferents vies: a) sota la fórmula d'incorporar competències exclusives en relació amb fundacions i associacions de caràcter docent, cultural, artístic, benèfic, assistencial o similars (País Basc, Catalunya, Aragó, Canàries, València); b) bé a través del sintagma «que desenvolupen principalment les seues funcions a la comunitat autònoma» (Rioja, Castella-Lleó i Castella-la Manxa, Balears, Extremadura, etc.); c) o amb esment al règim de les fundacions, d'interès autonòmic (Galícia), i d) a la particularitat de Navarra fent al·lusió a les fundacions ja constituïdes d'acord amb les Normes de dret foral civil de Navarra (Fur Nou).

2. Verónica de PRIEGO FERNÁNDEZ, «Consideraciones sobre las competencias del Estado y de las comunidades autónomas en materia de fundaciones», *Revista de Derecho Privado* (en línia), núm. 9-10 (setembre 2004), <<http://vlex.com/vid/243153>>.

3. Vicente CUÑAT EDO i Lucía LINARES ANDRÉS, «Las fundaciones en la Comunidad Autónoma Valenciana», a Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO i Julián MARTÍNEZ-SIMANCAS (COORD.), *Derechos civiles de España*, vol. V, Cizur Menor, Aranzadi, 2000, p. 2925, entenen que la Constitució estableix l'interès general com a nucli del dret de fundació que opera amb els límits a la voluntat del fundador que conté la llei en regular-ne l'exercici.

principalment les seues funcions a la Comunitat Valenciana». D'aqueix precepte se'n dedueixen dues conseqüències per a la delimitació de les competències de la Comunitat Valenciana:⁴

La competència que se li atribueix no es refereix a qualsevol mena de fundació, sinó només a les «de caràcter docent, cultural, artístic, beneficoassistencial i semblants».

B. La competència que s'atribueix es connecta amb un element que queda a l'arbitri del fundador, com és l'àmbit territorial en què ha de desplegar principalment les seues funcions una fundació (art. 10.d LVF i 9.1.c LF).

Naturalment, la previsió de l'article 49.23 de l'EACV s'ha de connectar amb altres títols competencials, que aqueix precepte contingui, en especial la competència exclusiva de la Generalitat Valenciana quant a «conservació, modificació i desenvolupament del dret civil valencià» (art. 49.2 EACV).

L'eix entorn del qual ha anat girant la problemàtica de totes les lleis autonòmiques de fundacions l'ha constituït la disposició final primera de la Llei estatal de fundacions de 1994, que sobre la base d'un seguit de títols competencials de l'Estat recollits en l'article 149.1 de la CE, declarava aplicables a totes les fundacions determinats preceptes de la Llei, encara que en diferent mesura, i establia respecte d'això una regulació certament confusa. La nova Llei de fundacions de 2002 ha canviat de punt de vista a l'hora d'establir quins criteris mereixen la consideració de «legislació bàsica», i la doctrina s'ha queixat del fet que el nou precepte continua sent tan confús com el primer.⁵

La nova disposició final primera fixa el següent:

1. Els articles 2, 3.1, 3.2, 3.3, 4, 14, 31 i 34.1 constitueixen les condicions bàsiques per a l'exercici del dret de fundació reconegut en l'article 34, en relació amb el 53, de la Constitució, i s'apliquen en general a l'empara del que estableix l'article 149.1.1 de la Constitució.

2. a) Els articles 6, 7 i 37.4 s'apliquen en general a l'empara del que fixa l'article 149.1.1.a i 8.a de la Constitució; b) els articles 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 17.1 i 17.2, 18.1, 18.2 i 18.4, 19.1, 22.1 i 22.2, excepte l'últim incís, 29.1, 29.2, 29.3 i 29.5, 30.1, 30.3 i 30.4, 32 i 42 constitueixen legislació civil i s'apliquen en general a l'empara del que fixa l'article 149.1.8.a de la Constitució, sens perjudici de l'aplicabilitat preferent del dret civil foral o especial, allí on existisca.

4. Rafael VERDERA SERVER, «Régimen jurídico de las fundaciones en el derecho civil valenciano», *Revista de Derecho Civil Valenciano* (en línia) (juliol 2008), <<http://vlex.com/vid/41156662>>.

5. Victoria de PRIEGO FERNÁNDEZ, «Consideraciones sobre las competencias del Estado y de las comunidades autónomas en materia de fundaciones», *Revista de Derecho Privado* (en línia), núm. 9-10 (setembre 2004), <<http://vlex.com/vid/243153>>.

3. Els articles 17.3; 18.3; 21.3, paràgraf segon; 22.2, últim incís; 35.2 i 43 constitueixen legislació processal i s'apliquen en general a l'empara de l'article 149.1.6.a de la Constitució.

4. La resta de preceptes de la Llei són aplicables a les fundacions de competència estatal.

La doctrina considera que el problema consisteix en el fet que l'Estat ha dut a terme una «autoatribució de competències» en la disposició final primera de la LF, a l'hora de fixar quins aspectes de la Llei de fundacions de 2002 constitueixen el nucli bàsic del dret de fundació reconegut en la Constitució.⁶ A més, l'excés de límits a l'exercici de les competències autonòmiques fa difícil la labor legislativa de les autonomies.⁷

2. DISPOSICIONS GENERALS DE LA LLEI VALENCIANA DE FUNDACIONS

2.1. Objecte i àmbit d'aplicació (art. 1 LVF)

La Llei valenciana de fundacions fixa el seu objecte remetent-se a l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana (EACV) en dir en l'article 1.1 que «aquesta Llei té com a objecte la regulació de les fundacions de competència de la Generalitat, d'acord amb el que disposa l'apartat 1.23 de l'article 49 de l'EACV».⁸

En l'article 1.2 de la LVF s'especifica a quines modalitats de fundacions s'aplica: «a) Les fundacions que despleguen principalment les seues funcions al territori de la Comunitat Valenciana. b) Les delegacions de les fundacions estrangeres que actuen principalment al territori de la Comunitat Valenciana. c) Les fundacions que s'inscriuen en el Registre de Fundacions de la Comunitat Valenciana per a desenvolupar una de les seues activitats principals a l'estranger».

Com hem assenyalat, en la disposició final primera de la nova Llei 50/2002, del 26 de desembre, de fundacions (LF), s'estableix tot un seguit de preceptes que són aplicables preferentment al dret autonòmic, ja que resulta d'aplicació directa el con-

6. Rafael VERDERA SERVER, «Régimen jurídico de las fundaciones en el derecho civil valenciano», a *Revista de Derecho Civil Valenciano* (en línia) (juliol 2008), <<http://vlex.com/vid/41156662>>.

7. Vicente CUÑAT EDO i Lucía LINARES ANDRÉS, «Las fundaciones en la Comunidad Autónoma Valenciana», a Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO i Julián MARTÍNEZ-SIMANCAS (coord.), *Derechos civiles de España*, vol. v, p. 2929, opinen que la multiplicitat de límits, de la disposició final primera, fa singularment difícil la labor legislativa de les autonomies, entre altres motius perquè l'enumeració que es fa resulta de difícil aplicació, ja que a vegades en un mateix precepte hi ha mandats bàsics, barrejats amb uns altres que no ho són, però resulten alhora intangibles per a qui no té competències en matèria civil o processal.

8. L'EACV ha sigut modificat per la Llei 9/2008, del 3 de juliol de 2008, de la Generalitat, de modificació de la Llei 8/1998, del 9 de desembre de 1998, de fundacions de la Comunitat Valenciana.

tingut de la norma estatal. Una de les conseqüències de l'excessiu respecte de la LVF a l'esmentada disposició final (DF) és que la Llei valenciana de fundacions no ofereix un concepte de *fundació*, cosa que es tradueix en la imposició del concepte que estableix l'òrgan legislador estatal (article 2.1 LF: «Són fundacions les organitzacions constituïdes sense ànim de lucre que, per voluntat dels seus creadors, tenen afectat de manera duradora el seu patrimoni a la realització de fins d'interès general»⁹).

2.2. Règim jurídic (art. 2 LVF)

L'article 2 de la LVF estableix que «les fundacions es regeixen per la voluntat del fundador, pels seus estatuts i per aquesta Llei i la resta de normativa aplicable a les persones juridicoprivades». En aquest cas, l'òrgan legislador valencià reprodueix íntegrament l'article 2.2 de la LF.

2.3. Fins i beneficiaris (art. 3 LVF)

En l'article 3.1 de la LVF es fa una enumeració dels fins d'interès general que han de perseguir les fundacions. Aquesta relació no té caràcter exhaustiu, sinó merament exemplificatiu, com es dedueix de l'ús de les expressions «entre altres» i «qualssevol altres de naturalesa anàloga». La doctrina considera que l'única transcendència de l'enumeració radica en el fet que, quan la finalitat perseguida per la fundació coincideix amb una de les explícitament esmentades, no cal acreditar l'existència d'un interès general, ja que aquest es presumirà. Al contrari, quan una finalitat no s'incloga en aquella relació, caldrà demostrar que persegueix l'interès general.¹⁰

En la comparativa entre l'article 3.1 de la LVF i l'article 2.1 de la LF, l'òrgan legislador autonòmic fa seus els fins d'interès general «així declarats per la legislació estatal», si bé n'afegeix d'altres com ara «els d'estudi, promoció i defensa del patrimoni natural i cultural valencià i de la llengua valenciana; l'estudi i la divulgació de la història valenciana; els de suport a un model de desenvolupament sostenible; la promoció del món rural; els de foment de l'economia o de la investigació; els de suport a la igualtat d'oportunitats entre homes i dones; la defensa dels principis estatutaris, i qualssevol altres de naturalesa anàloga».

Quant als beneficiaris de les fundacions, l'article 3 de la LVF reprodueix pràcticament el seu homòleg estatal, de manera que es determina que siguin col-

9. Remigio BENEYTO BERENGUER, «La ley valenciana de fundaciones: valoración crítica de sus disposiciones generales», *Revista General de Derecho* (València), núm. 658-659 (1999), p. 8992.

10. Rafael VERDERA SERVER, «Régimen jurídico de las fundaciones en el derecho civil valenciano», *Revista de Derecho Civil Valenciano* (en línia) (juliol 2008), <<http://vlex.com/vid/41156662>>.

lectius genèrics de persones, i es prohibeixen les fundacions que destinen les seues prestacions al fundador, als patrons, així com als seus familiars o persones lligades amb anàloga relació d'afectivitat o fins i tot a persones jurídiques singularitzades que no persegueixen fins d'interès general.

L'article 3.3 de la LVF presenta una particularitat respecte del text estatal en dir que «els beneficiaris han de ser seleccionats per les fundacions democràticament amb criteris d'imparcialitat, no discriminació i objectivitat, d'acord amb les bases, normes o regles que s'elaboren per a la seua selecció. Les fundacions han de donar, a aquest efecte, la major publicitat i informació als seus propis fins i activitats». Entenem que aquestes manifestacions tenen caràcter gratuït, són una espècie de brindis al sol, ja que no té cap lògica l'existència d'un procés de selecció dels beneficiaris basats en criteris democràtics: com s'articula aquest procés de selecció? Per mitjà d'exàmens d'accés a la condició de beneficiari?

2.4. *Personalitat jurídica (art. 4 LVF)*

L'adquisició de la personalitat jurídica s'estableix en l'article 4 de la LVF, i coincideix amb el mateix precepte de la llei estatal, ja que en ambdós casos la inscripció en el corresponent Registre de Fundacions —estatal o autonòmic— té caràcter constitutiu (a diferència del que succeeix amb les associacions, que és declarativa), de manera que la fundació adquireix la personalitat jurídica des de la inscripció de l'escriptura pública de constitució.¹¹

L'única novetat que aporta l'article 4.2 de la LVF és que es concreten els motius pels quals es pot denegar la inscripció. A més, en l'article 4.3 de la LVF s'estableix que «el protectorat podrà classificar les fundacions inscrites d'acord amb la naturalesa dels fins d'interès general que persegueixen». S'ha volgut veure en aquest últim apartat que l'òrgan legislador valencià no s'inclina necessàriament per un règim únic de protectorat per a totes les fundacions de la Comunitat Valenciana, ja que en el títol III de la Llei es regulen les «fundacions del sector públic de la Generalitat». També s'ha dit que aquest precepte té importància a efectes estadístics i d'informació per a la mateixa Administració així com per a la màxima transparència de l'activitat de les fundacions.¹²

11. Vicente CUÑAT EDO i Lucía LINARES ANDRÉS, «Las fundaciones en la Comunidad Autónoma Valenciana», a Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO i Julián MARTÍNEZ-SIMANCAS (coord.), *Derechos civiles de España*, vol. v, p. 2938, opinen que la inscripció pressuposa la qualificació de la legalitat de la fundació que la sol·licita.

12. Remigio BENEYTO BERENGUER, «La ley valenciana de Fundaciones: valoración crítica de sus disposiciones generales», *Revista General de Derecho* (València), núm. 658-659 (1999), p. 9001.

2.5. *Domicili (art. 5 LVF)*

La llei valenciana torna a reproduir un precepte de la llei estatal (art. 6 LF) en referir-se al domicili de les fundacions subjectes a aquesta, si bé amb la particularitat que les referències al territori nacional ho són al de la Comunitat Valenciana. Així, doncs, s'han de domiciliar a la Comunitat Valenciana les fundacions que despleguen principalment l'activitat dins el seu territori (art. 5.1 LVF). Es busca una coincidència entre la fixació del domicili i l'àmbit principal d'actuació d'una fundació.

2.6. *Règim de les fundacions estrangeres (art. 6 LVF)*

La regla que conté l'article 6 de la LVF es refereix al cas invers al que s'estableix en l'article 5.3 de la LVF (fundació valenciana que exerceix activitats a l'estranger). Ara es tracta d'una fundació estrangera que actua principalment al territori de la Comunitat Valenciana i a la qual s'exigeix que establisca una delegació en territori valencià i que s'inscriba en el Registre de Fundacions. El contingut de la regla és pràcticament coincident amb el de l'article 7 de la LF.

3. CONSTITUCIÓ DE LES FUNDACIONS EN LA LLEI VALENCIANA

La LVF dedica el capítol II del títol I a la «Constitució de les fundacions», el contingut de la qual a penes presenta diferències amb el seu equivalent en la llei estatal, que s'exposa amb el nom de «Constitució de la fundació». El contingut d'aquest capítol (art. 7 a 12 LVF) està totalment condicionat per la llei estatal i la controvertida disposició final, fins al punt que la regulació de la llei valenciana és incompleta i no es pot comprendre sense tenir al costat la legislació estatal.¹³

3.1. *Capacitat per a constituir fundacions (art. 7 LVF)*

L'article 7 de la LVF reconeix la capacitat per a fundar tant a les persones físiques com a les jurídiques, siguen aquestes últimes públiques o privades. L'article 7.1 de la LVF es remet, pel que fa a la capacitat per a fundar, a l'article 8 de la LF. Les persones físiques han de tenir capacitat per a «disposar gratuïtament, *inter vivos* o *mortis causa*, dels béns i drets en què consistisca la dotació» (art. 8.2 LF). Respecte a les persones jurídiques, la LF distingeix entre les persones jurídiques privades d'índole associativa que necessiten l'acord exprés de l'òrgan competent (art. 8.3

13. Rafael VERDERA SERVER, «Régimen jurídico de las fundaciones en el derecho civil valenciano», *Revista de Derecho Civil Valenciano* (en línia) (juliol 2008), <<http://vlex.com/vid/41156662>>.

LF) i les persones juridicopúbliques, que poden constituir fundacions, llevat que les seues normes reguladores establisquen el contrari (art. 8.3 LF).

3.2. MODALITATS DE CONSTITUCIÓ DE FUNDACIONS (ART. 7 I 8 LVF)

L'article 8 de la llei estatal diu de manera expressa que la fundació es podrà constituir «per actes *inter vivos* o *mortis causa*». La constitució de la fundació valenciana es pot dur a terme *mortis causa* (art. 8 LF) o per acte *inter vivos*, segons es desprèn del contingut de l'article 9 de la LVF, a pesar que en aquest precepte només es referisca a l'«escriptura de constitució». En el cas de la constitució *mortis causa* s'haurà d'efectuar testamentàriament (art. 8 LF). A més, en el cas de la fundació *mortis causa* s'explicita que l'escriptura de constitució l'ha d'atorgar el marmessor testamentari i, si no n'hi ha, els hereus testamentaris o la persona que designe el protectorat, amb l'autorització judicial prèvia (art. 9.4).

3.3. Escriptura de constitució de les fundacions (art. 9 LVF)

L'article 9 de la LVF fixa el contingut mínim de l'escriptura de constitució d'una fundació, de manera pràcticament idèntica a l'article 10 de la LF. En ambdós casos, s'exigeixen les dades identificatives dels fundadors, la voluntat de constituir una fundació, l'existència de la dotació, els estatuts i la identificació de les persones que integren el patronat. S'exigeix la certificació del Registre de Fundacions de la Comunitat Valenciana acreditativa que no està inscrita, o pendent d'inscripció, cap altra fundació amb una denominació idèntica o semblant a la que es pretén constituir. L'article 5.1 determina que la denominació de la fundació «no pot coincidir o assemblar-se de manera que pugua crear confusió amb cap altra prèviament inscrita en els registres de fundacions».

3.4. Estatuts de les fundacions (art. 10 LVF)

El contingut dels estatuts es recull en l'article 10 de la LVF, substancialment coincident amb l'article 11 de la LF. Les úniques diferències de contingut dels estatuts de la LVF consisteixen en el fet que la llei valenciana permet que els estatuts estiguen redactats en qualsevol de les dues llengües oficials de la Comunitat Valenciana (art. 10); que en la denominació de l'entitat han de figurar les paraules *Fundació de la Comunitat Valenciana* o *Fundación de la Comunidad Valenciana*; que «no pot coincidir, o assemblar-se de manera que pugua crear confusió, amb cap altra prèviament inscrita en el registre de fundacions de la Comunitat Valenciana» (art. 10.a LVF); que ha de determinar «l'àmbit territorial en què haja de desplegar principalment les seues activitats» (art 10.d LVF), així com les «causes

de la seua dissolució i el destí dels béns, que necessàriament ha de ser a entitats no lucratives, públiques o privades, que tinguen afectats els seus béns a fins d'interès general».

La LVF i la LF són coincidents a exigir els requisits següents: «a) La denominació de l'entitat. b) Els fins fundacionals. c) El domicili de la fundació i l'àmbit territorial en què haja de desplegar principalment les seues activitats. d) Les regles bàsiques per a l'aplicació dels recursos al compliment dels fins fundacionals i per a la determinació dels beneficiaris. e) La composició del patronat, les regles per a la designació i substitució dels seus membres, les causes del seu cessament, les seues atribucions i la manera de deliberar i adoptar acords».

3.5. *Dotació de les fundacions (art. 11 LVF)*

L'acte de dotació és un dels elements constitutius del negoci fundacional. Consisteix en l'adscripció de béns i drets de qualsevol classe a la fundació, que ha de ser adequada i suficient per al compliment dels fins fundacionals.¹⁴ L'article 12 de la LF és un dels que la disposició final primera de la LF considera d'aplicació general a totes les fundacions i amb caràcter supletori en els casos de comunitats autònomes amb competència en matèria de dret civil. A pesar d'això, l'òrgan legislador valencià es remet a la normativa estatal en matèria de dotació (art. 11.1 LVF). La llei estatal estableix la presumpció de suficiència de la dotació quan el seu valor econòmic arriba als trenta mil euros (art. 12.1 LF). En el cas que la dotació siga d'inferior valor, el fundador ha de justificar la seua adequació i suficiència als fins fundacionals (art. 12.1 *in fine*). Si l'aportació és dinerària, es pot efectuar de manera successiva. En aquest cas, el desemborsament inicial ha de ser, almenys, del 25 %, i la resta s'ha de fer efectiu en un termini no superior a cinc anys, comptats des de l'atorgament de l'escriptura pública de constitució de la fundació. Si l'aportació no és dinerària, s'ha d'incorporar a l'escriptura de constitució la taxació feta per un expert independent (art. 12.2 LF).

La promesa d'aportacions econòmiques per tercers només pot fer-se amb el caràcter de dotació quan estigueren garantides per títols que comporten execució. En cap cas es pot considerar com a dotació el mer propòsit de recaptar donatius, encara que siguen quotes o subvencions periòdiques o qualsevol altres ingressos a títol gratuït (art. 11.1 LVF i art. 12.3 LF).

En la LVF s'incrementen els requisits per a les aportacions no dineràries respecte de l'estatal (art. 11.4 LVF).

14. Luis Díez-PICAZO i Antonio GULLÓN, *Sistema de derecho civil: Introducción. Derecho de la persona. Autonomía privada. Persona jurídica*, vol. I, Madrid, Tecnos, 2003, p. 621.

3.6. *Promoció de fundacions (art. 12 LVF)*

La llei valenciana no es planteja la qüestió de la «fundació en procés de formació» (art. 13 LF), però no obstant això estableix un cas de gran interès que la llei estatal no recull com és la promoció de fundacions (art. 12 LVF). La llei valenciana diu que «els qui pretenguen promoure la constitució d'una fundació i recaptar la seua dotació mitjançant subscripcions, col·lectes públiques o altres actes anàlegs, han de presentar al protectorat l'escriptura pública de promoció per al seu dipòsit en el Registre de Fundacions de la Comunitat Valenciana, amb caràcter previ a l'inici de les activitats de recaptació». Aquesta escriptura ha de comptar amb un contingut mínim semblant al de l'escriptura de constitució establerta en l'article 9 de la LVF. També l'article 12 de la LVF determina la possibilitat que la fundació promoguda no arribe a constituir-se. En aquest cas, s'han de reintegrar als aportants totes les contribucions efectuades, llevat que aquests hagueren manifestat la voluntat expressa que el que s'ha recaptat es destine a les entitats no lucratives mencionades en l'escriptura pública de promoció. Els promotors de la fundació no tenen cap dret a reemborsar-se les despeses que puguen o hagen d'atendre amb motiu de la seua actuació. Igualment, han de ser responsables personalment i solidàriament de la conservació i integritat dels béns i drets que recapten, així com d'aportar-los a la fundació que es constituïska o, si s'escau, de fer-ne la devolució als aportants, o bé de lliurar-los a les entitats mencionades en l'escriptura pública de promoció (art. 12.3 LVF).

Un cop finalitzades les activitats de la promoció o transcorregut el termini previst per a dur-les a terme i, si s'escau, la pròrroga, s'ha d'atorgar l'escriptura de constitució de la fundació i presentar-la per a inscriure-la en el Registre de Fundacions de la Comunitat Valenciana, o s'ha d'acreditar al protectorat el compliment de les obligacions de reintegrament que estableix l'article 12.2 de la LVF.

4. GOVERN DE LA FUNDACIÓ

4.1. *Patrons de les fundacions (art. 13 LVF)*

La llei estatal proporciona un concepte de *patronat* en l'article 14 de la LF en dir que aquest és «l'òrgan de govern i representació de la fundació: adopta els acords per majoria i compleix els fins fundacionals i administra els béns i drets que integren el patrimoni de la fundació (art. 14 LF)». La LVF no proporciona cap concepte de *patronat*. Segons la llei estatal, el patronat ha d'estar constituït per un mínim de tres membres denominats *patrons*, que trien un president, i ha de tenir un secretari, que pot ser una persona aliena al patronat, a qui correspon la certificació dels acords d'aquest òrgan (art. 15). En la llei valenciana també s'estableix el mateix

nombre mínim de patrons, si bé es deixa la possibilitat que el nombre el fixen els estatuts. La majoria dels acords s'han de determinar en els termes establits en els estatuts (art. 13 LVF).

Poden ser membres del patronat les persones físiques que tinguen plena capacitat d'obrar, no estiguen inhabilitades per a l'exercici de càrrecs públics i exercisquen personalment les seues funcions en el patronat. Les persones jurídiques poden formar part del patronat, i han de designar la persona o persones físiques que les representen en els termes establits en els estatuts (art. 15.2 LF). L'exercici del càrrec de patró és gratuït i personal (art. 15.4 LF); el patronat pot delegar, sempre que els estatuts no ho prohibisquen, les seues funcions en un o més dels seus membres (art. 16.1 LF); preveure establir que hi haja un altre òrgan per a l'exercici de les funcions que expressament se'ls encomanen (poden constituir una junta directiva) (art. 16.2 LF) i poden nomenar representants generals o especials (art. 16.3 LF).

Els patrons han de començar a exercir les seues funcions després d'haver acceptat expressament el càrrec en un document públic, en un document privat amb firma legitimada pel notari o mitjançant una compareixença feta a aquest efecte en el Registre de Fundacions de la Comunitat Valenciana (art. 13.3 LVF). En termes semblants es manifesta la llei estatal respecte als requisits per a l'exercici de les seues funcions (art. 15.3 *in fine* LF).

Els patrons han de respondre solidàriament enfront de la fundació dels danys i perjudicis que causen per actes contraris a la llei o als estatuts, o pels duts a terme sense la diligència amb què han d'exercir el càrrec (art. 17.2 LF).

El règim per a la substitució, el cessament i la suspensió de patrons també coincideix entre la llei autonòmica i l'estatal.

4.2. *Altres càrrecs de les fundacions de la Comunitat Valenciana* **(art. 14 LVF)**

La llei valenciana pràcticament no té diferències amb l'estatal, excepte en el fet que la llei estatal possibilita que en els estatuts es preveja que hi haja altres òrgans per a l'exercici de les funcions del patronat, mentre que la LVF (art. 14) explicita a quins càrrecs es refereix: «En els estatuts es pot encomanar la gestió ordinària o administrativa de les activitats de la fundació a un gerent, i preveure que hi haja altres càrrecs amb funcions consultives o merament executives sense perjudici del que es disposa en l'article següent». Altres diferències són les relatives a les inscripcions en matèria de patronat que hagen d'efectuar-se en els corresponents registres de fundacions, ja que en el cas de la LVF les referències són sempre al «Registre de Fundacions de la Comunitat Valenciana», com succeeix en el cas de la substitució, el cessament i la suspensió de patrons (art. 17.3 LVF).

4.3. *Delegacions i apoderaments (art. 15 LVF)*

La llei valenciana aborda la possibilitat de delegacions i d'apoderaments en l'article 15, que, per un costat, reproduïx i, per l'altre, amplia el contingut de l'article 16 de la LF. El patronat pot delegar les seues facultats en un o més membres excepte prohibició estatutària. La delegació només pot recaure en membres del patronat.

La llei valenciana (igual que l'estatal) admet la delegació en un o més membres. Una novetat que recull la llei valenciana respecte al cas de designació d'una pluralitat de patrons com a delegats es refereix a la manera en què exerceixen aqueixa delegació: fixa la possibilitat d'un exercici mancomunat o solidari i la creació d'una comissió executiva, d'acord amb el que estableix l'acord de delegació.

Quant a l'objecte de la delegació, hi ha llibertat per al patronat sempre que no s'incórrega en alguna de les prohibicions que assenyalava l'article 15.1 de la LVF: «No són delegables l'aprovació dels comptes i del pla d'actuació, ni la decisió sobre els conflictes a què es refereix l'article 13.7 d'aquesta Llei, ni els que requerisquen l'autorització del protectorat. Tampoc ho són les facultats de modificació dels estatuts, fusió i liquidació de la fundació».

L'article 15.1 de la LVF acaba assenyalant que «la delegació permanent de facultats ha de constar en escriptura pública, que s'ha d'inscriure en el Registre de Fundacions de la Comunitat Valenciana». La llei estatal diu que «les delegacions, els apoderaments generals i la seua revocació, així com la creació d'altres òrgans, s'han d'inscriure en el Registre de Fundacions».

4.4. *Obligacions i responsabilitats dels patrons (art. 16 LVF)*

En la llei estatal s'estableix la fixació del model general de diligència a què han d'adequar la seua actuació els patrons (art. 17 LF): «Els patrons han d'exercir el càrrec amb la diligència d'un representant lleial». En la llei valenciana podem trobar un equivalent en l'article 16.1.b, quan s'estableix com a obligació dels patrons «administrar els béns i drets que integren el patrimoni de la fundació mantenint-ne plenament el rendiment i la utilitat, d'acord amb els criteris economicofinancers d'un bon gestor».

Les altres obligacions dels patrons consisteixen a: «a) Complir i fer complir fidelment els fins fundacionals d'acord amb el que disposa la llei i els estatuts de la fundació», i «c) assistir a les reunions del patronat i vetlar per la legalitat dels acords que s'adopten».

Quant a la responsabilitat dels patrons, l'article 16.2 remet a l'article 17.3 de la LF, que es refereix a l'acció de responsabilitat. Aquesta acció s'ha d'entaular davant l'autoritat judicial i en nom de la fundació, basant-se en l'article 17.2 de la LV, que

estableix la responsabilitat solidària dels patrons «enfront de la fundació dels danys i perjudicis que causen per actes contraris a la llei o als estatuts, o pels duts a terme sense la diligència amb què han d'exercir el càrrec. Queden exempts de responsabilitat els qui hagen votat en contra de l'acord, i els qui proven que, no havent intervingut en la seua adopció i execució, en desconeixien l'existència o, coneixent-la, van fer tot el que era convenient per a evitar el dany o, almenys, s'hi van oposar expressament».

La legitimació activa per interposar l'acció de responsabilitat la tenen l'òrgan de govern de la fundació, el protectorat i els patrons dissidents o absents (art. 17.3 LF).

4.5. *Substitució, cessament i suspensió dels patrons (art. 17 LVF)*

El mecanisme normal pel qual se substitueixen els patrons és el que estableixen els estatuts i quan això no siga possible s'han de modificar, d'acord amb el que fixa l'article 23 de la LVF. Per als motius de cessament i suspensió, la llei autonòmica es remet als que esmenta l'article 18 de la llei estatal: «a) Per mort o declaració de defunció, així com per extinció de la persona jurídica. b) Per incapacitat, inhabilitació o incompatibilitat, d'acord amb el que estableix la Llei. c) Per cessament en el càrrec per raó del qual van ser nomenats membres del patronat. d) Per no exercir el càrrec amb la diligència prevista en l'apartat 1 de l'article anterior, si així es declara en resolució judicial. e) Per resolució judicial que incloga l'acció de responsabilitat pels actes esmentats en l'apartat 2 de l'article anterior. f) Pel transcurs del termini de sis mesos des de l'atorgament de l'escriptura pública fundacional sense haver instat la inscripció en el corresponent Registre de Fundacions. g) Pel transcurs del període del seu mandat si van ser nomenats per un determinat temps. h) Per renúncia, que es pot dur a terme per qualsevol dels mitjans i seguint els tràmits previstos per a l'acceptació. i) Per les causes establides vàlidament per al cessament en els estatuts».

Quant a la suspensió dels patrons, pot ser acordada cautelàrment pel jutge quan s'entaula contra ells l'acció de responsabilitat (art. 18.3 LF).

Tant la llei estatal com l'autonòmica determinen que la substitució, el cessament i la suspensió dels patrons s'inscriga en els corresponents registres de fundacions (art. 18.4 LF i art. 17.3 LVF).

4.6. *Mesures provisionals del protectorat (art. 18 LVF)*

L'article 18 de la LVF es titula «Mesures provisionals del protectorat». Aquest precepte s'ha d'aplicar en dos casos: en primer lloc, en vista de la impossibilitat de substituir els patrons cessants o la falta total de patrons. I, en segon lloc, quan hi

haja greus irregularitats en la gestió econòmica o una desviació greu entre els fins fundacionals i l'activitat realitzada.

Aquest precepte no té equivalent en la llei estatal, que si bé tracta del cessament dels patrons en l'article 18, no estableix cap solució quan fóra impossible substituir-los. No obstant això, en l'article 35.1.g, en referir-se a les funcions del protectorat, estableix que aquest pot «exercir provisionalment les funcions de l'òrgan de govern de la fundació si per qualsevol motiu faltaren totes les persones cridades a integrar-lo».

Segons l'article 18.1 de la LVF, si el nombre de patrons resulta inferior a tres i no es poden cobrir estatutàriament les vacants, el protectorat pot designar la persona o persones que integren provisionalment el patronat fins que s'aprove la modificació estatutària i es nomenen els substituïts. Aquest precepte no s'aplica quan es produïsquen baixes que no puguen ser cobertes, sinó només si la reducció és per davall del nombre de tres patrons. L'article 18.1 de la LVF també disposa que, en el cas que falten tots els patrons, el protectorat pot exercir directament les funcions del patronat, durant un termini màxim d'un any. En el cas que aqueix termini transcórrega sense que es proveïska l'òrgan de govern, la fundació s'ha d'extingir.

L'altre cas que dona lloc a l'aplicació de l'article 18.2 de la LVF és quan el protectorat adverteix una greu irregularitat en la gestió econòmica que pose en perill la subsistència de la fundació o una desviació greu entre els fins fundacionals i l'activitat duta a terme. En aquest cas, el protectorat ha de requerir al patronat que adopte les mesures que es consideren pertinents per a corregir la situació. En el cas que el requeriment no siga atès pel patronat en el termini que respecte d'això se li assenya-le, el protectorat pot sol·licitar de l'autoritat judicial una autorització per a la intervenció temporal de la fundació després de l'audiència prèvia del patronat.

La intervenció temporal determina que totes les funcions, legals i estatutàries, del patronat són assumides directament pel protectorat. La durada de la intervenció temporal és fixada judicialment, i pot ser prorrogada per nova resolució judicial. Un cop transcorregut el termini, s'acaba la intervenció temporal. La doctrina considera que la intervenció del protectorat no comporta el cessament dels patrons: es mantenen en el càrrec durant el temps que determine l'autoritat judicial que les funcions pròpies del patronat siguen exercides pel protectorat. La intervenció no afecta la titularitat del càrrec de patró sinó l'exercici, de manera que un cop acabada la intervenció, el patronat ha de tornar a assumir l'exercici de les atribucions atorgades per l'ordenament jurídic i els estatuts.¹⁵

La resolució judicial que autoritze la intervenció temporal de la fundació, així com la que, si s'escau, prorrogue la intervenció, s'han d'inscriure en el Registre de Fundacions (art. 18.3 LVF).

15. Rafael VERDERA SERVER, «Régimen jurídico de las fundaciones en el derecho civil valenciano», *Revista de Derecho Civil Valenciano* (en línia) (juliol 2008), <<http://vlex.com/vid/41156662>>.

5. RÈGIM ECONÒMIC DE LES FUNDACIONS VALENCIANES

La LVF dedica el capítol IV (art. 19 a 22) al règim econòmic de les fundacions. En canvi, la LF dedica dos capítols a la qüestió econòmica, el capítol IV, «Patrimoni de la fundació» (art. 19 a 22), i el V, «Funcionament i activitat de la fundació» (art. 23 a 28), si bé aquest últim precepte conté normes relatives a l'autocontracció que no es refereixen estrictament al règim econòmic de la fundació.

La diferència d'extensió, entre la normativa estatal i valenciana, s'explica perquè altres normes valencianes relatives al règim econòmic són en l'article 22 de la LVF a pesar que s'agrupen amb el títol «Règim d'autoritacions i comunicacions al protectorat» (art. 22 LVF), al costat d'una matèria que sí que pertany típicament al règim econòmic de la fundació com és l'alienació i el gravamen dels béns de la fundació. La doctrina entén que aquesta és una matèria en què convergeixen interessos contraposats, com ara les pretensions de control de l'Administració per mitjà del protectorat i la conveniència d'una flexibilitat en l'actuació a favor del patronat que redunde en benefici de la mateixa fundació.¹⁶

5.1. Patrimoni de les fundacions (art. 19 LVF)

L'article 19 de la LVF porta l'epígraf «Patrimoni de la fundació. Titularitat de béns i drets». De manera semblant al que estableixen els articles 19 i 20 de la LVF, el patrimoni de la fundació està integrat per béns i drets que han de constar en el seu inventari anual. La llei estatal és més precisa i matisa que béns, drets i obligacions que formen el patrimoni són «susceptibles de valoració econòmica» que integren la dotació, així com els que adquirisca amb posterioritat la fundació. En ambdues lleis, s'exigeix que la fundació figure com a titular dels béns que integren el patrimoni (art. 19.1 LVF i art. 20.1 LF).

Les fundacions no poden tenir participació en societats mercantils en què hagen de respondre personalment dels deutes socials —societat col·lectiva o comanditària, agrupació d'interès econòmic (en cas de rebre participacions en aquests deutes socials, en principi les ha d'alienar (art. 19.2 i 19.3 LVF, i art. 24.2 i 24.3 LF). En cas contrari, han de respondre solidàriament amb la societat pels deutes socials tots els patrons que no hagueren posat la diligència suficient per a l'adopció de l'acord d'alienació o transformació.¹⁷

16. Rafael VERDERA SERVER, «Régimen jurídico de las fundaciones en el derecho civil valenciano», *Revista de Derecho Civil Valenciano* (en línia) (juliol 2008), <<http://vlex.com/vid/41156662>>.

17. Vicente CUÑAT EDO i Lucía LINARES ANDRÉS, «Las fundaciones en la Comunidad Autónoma Valenciana», a Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO i Julián MARTÍNEZ-SIMANCAS (coord.), *Derechos civiles de España*, vol. V, p. 2958, consideren que no resulta coherent que quan no s'haguera actuat diligentment per a obtenir tal transformació s'impose una responsabilitat solidària «amb la societat pels

Tant la llei valenciana, en l'article 19.4 com l'article 24.2 de la LF determinen que quan la fundació tinga participació majoritària en societats en què els socis no responguen personalment dels deutes socials n'han de donar compte protectorat.

L'article 19.5 de la LVF —de manera semblant al que estableix l'article 19.2 de la LF— diu que «l'administració i disposició del patrimoni i de les rendes correspon al patronat, d'acord amb el que estableixen els estatuts i amb subjecció al que disposa aquesta Llei».

5.2. Règim financer: destí de les rendes (art. 20 LVF)

És evident el ferri control sobre les rendes i els ingressos dels béns fundacionals i els altres mitjans per a l'obtenció d'aqueixos ingressos, així com els rendiments dels seus propis béns. D'aquesta manera, l'òrgan legislador, tant autonòmic com nacional, tracta d'evitar la creació de fundacions que estiguen faltades de tota base patrimonial, amb una finalitat de simple aprofitament de subvencions o ajudes públiques; a més, pretén garantir que els rendiments del patrimoni fundacional es destinen efectivament als objectius que van motivar la constitució de la fundació, sense que pugua aprofitar-se aqueixa estructura per a beneficiar altres persones.¹⁸

L'article 20 de la LVF estableix el «Règim financer. Destí de rendes i ingressos» de les fundacions, que equival a diversos preceptes de la LF: els articles 24 («Activitats econòmiques»), 26 «Obtenció d'ingressos» i 27 «Destí de rendes i ingressos».

El primer apartat de l'article 20 de la LVF diu que «la fundació, per a l'exercici de les seues activitats, s'ha de finançar fonamentalment amb els recursos que provenen del seu patrimoni i, si s'escau, amb els procedents de les ajudes, subvencions, donacions, herències i altres actes a títol gratuït, duts a terme per persones físiques o jurídiques, siguen públiques o privades».

Aquesta norma, que no té un equivalent en la LF, no té utilitat pràctica, ja que ha de ser en el moment de la constitució quan s'haja de provar la seriositat del projecte fundacional i la solvència dels mitjans econòmics que pretenen utilitzar-se. Per la doctrina, afirmar que la fundació s'ha de finançar «fonamentalment» amb els seus propis recursos és no dir res.¹⁹

En l'apartat segon de la LVF fins i tot es permet que les fundacions valencianes puguen obtenir ingressos mitjançant el cobrament de preus, que no podran excedir, en el seu conjunt, del cost del servei que els preste, un cost que mai serà més

deutes socials» als patrons que no hagueren posat la diligència suficient per a l'adopció de l'acord de transformació.

18. RAFAEL VERDERA SERVER, «Régimen jurídico de las fundaciones en el derecho civil valenciano», *Revista de Derecho Civil Valenciano* (en línia) (juliol 2008), p. 1, <<http://vlex.com/vid/41156662>>.

19. RAFAEL VERDERA SERVER, «Régimen jurídico de las fundaciones en el derecho civil valenciano», *Revista de Derecho Civil Valenciano* (en línia) (juliol 2008), p. 1, <<http://vlex.com/vid/41156662>>.

alt que el preu de mercat, i s'ha de ponderar la capacitat econòmica individual dels beneficiaris per a la determinació de les quanties (art. 20.2 LVF).²⁰ En aquest cas sí que tenim un equivalent en la llei estatal, l'article 26 de la LF diu que les fundacions poden obtenir ingressos per les seues activitats sempre que això no implique una limitació injustificada de l'àmbit dels possibles beneficiaris.

En l'article 20.3 de la LVF també es determina l'obtenció de rendiments «mitjançant l'exercici per si mateixes d'activitats mercantils o industrials, sempre que coincidisquen amb l'objecte o la finalitat específica de la fundació o en siguen complementàries o accessòries [...]». Aquest apartat és pràcticament coincident amb l'article 24 de la LF. La llei valenciana acaba dient que en el cas que aquestes activitats no coincidisquen amb el fi fundacional han de dur-se a terme per mitjà de societats que establisquen la responsabilitat dels seus socis (art. 20.3 LVF). En ambdós casos, les activitats mercantils que es dugen a terme s'han de comunicar al protectorat.

Finalment, l'article 24.4 de la LF estableix que el 70 % dels ingressos nets, i dels resultats ordinaris i extraordinaris que s'obtinguen per qualsevol concepte han de ser destinats a dur a terme els fins fundacionals. En aquest cas, l'òrgan legislador valencià adopta la solució que disposa l'article 27 de la LF.

5.3. Règim comptable i pressupostari (art. 21 LVF)

El règim comptable i pressupostari de les fundacions valencianes és regulat per l'article 21 de la LVF, que difereix molt poc del seu equivalent, l'article 25 de la llei estatal. Ambdós preceptes exigeixen l'administració de la comptabilitat mitjançant els mateixos documents: «un llibre diari i un llibre d'inventaris i comptes anuals», i en ambdós casos l'exercici ha de tenir caràcter anual. En el cas valencià, l'exercici ha de coincidir amb l'any natural llevat que es dispose una altra cosa en els estatuts (art. 21.1 LVF).

El president o la persona que segons els estatuts de la fundació o segons l'acord adoptat pel seu òrgan de govern corresponga ha de formular els comptes anuals, que han de ser aprovats en el termini màxim de sis mesos des del tancament de l'exercici, pel patronat de la fundació. Els comptes anuals, que comprenen el balanç, el compte de resultats, la memòria de la gestió econòmica i la memòria de les activitats fundacionals, formen una unitat, han de ser redactades amb claredat i mostrar la imatge fidel del patrimoni, de la situació financera i dels resultats de la fundació (art. 21.3 LVF).

20. Vicente CUÑAT EDO i Lucía LINARES ANDRÉS, «Las fundaciones en la Comunidad Autónoma Valenciana», a Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO i Julián MARTÍNEZ-SIMANCAS (coord.), *Derechos civiles de España*, vol. v, p. 2959, opinen que d'aquesta manera es permet que es capten ingressos sempre que les prestacions de la fundació que obté el beneficiari siguen de pitjor condició que les del mercat.

Tant la llei estatal com la valenciana (art. 21.6) determinen que també s'han de sotmetre a auditoria externa els comptes de les fundacions (art. 25.5 LF), bé perquè concórreguen almenys dues de les següents circumstàncies objectives per la importància de les partides de l'actiu (superior a 2.400.000 euros): que la xifra de negocis de la seua activitat mercantil és també superior a l'anterior xifra o que el nombre de treballadors siga superior a cinquanta.

També es presentaran a auditoria externa «els comptes de les fundacions en què concórreguen, a parer del patronat de la fundació o del protectorat, circumstàncies d'especial gravetat en relació amb el seu patrimoni» (art. 21.6 *in fine* LVF).

5.4. Alienació i gravamen dels béns. Règim d'autoritzacions i comunicacions (art. 22 LVF)

La llei valenciana, de manera semblant a com ho fa l'estatal, regula en un únic precepte l'alienació com el gravamen de la fundació (art. 22 LVF). El primer apartat de l'article 22 es refereix al patrimoni de la fundació. Estableix que «l'alienació, gravamen o qualssevol altres actes de disposició o d'administració dels béns i drets que integren el patrimoni de la fundació, constituïsquen o no dotació, han de ser a títol oneros, i ha d'estar justificada en tot cas la necessitat o conveniència d'aquests actes així com la inversió prevista de la contraprestació, llevat que es tracte de prestacions pròpies del compliment del fi fundacional».

El segon apartat es refereix als béns dotacionals o vinculats als fins fundacionals: «L'alienació, gravamen o arrendament dels béns i drets que formen part de la dotació, o estiguen directament vinculats al compliment dels fins fundacionals, necessiten l'autorització prèvia del protectorat, que s'ha de concedir si hi ha justa causa degudament acreditada».

S'exigeix un requisit extra, una valoració pericial, «si el valor d'aquests béns i drets supera el 20% de l'actiu de la fundació que resulte de l'últim balanç anual, la sol·licitud d'autorització ha d'anar acompanyada d'una valoració pericial que acredite l'adequació a preus de mercat de la contraprestació econòmica que vaja a ser rebuda per la fundació» (art. 22.2 *in fine*).

El plantejament de la LVF és molt més rigorós que l'estatal, que només exigeix l'autorització de patronat en els casos en què els béns o drets afectats formen part de la dotació (art. 21.1 LF). Per a la resolució d'actes de disposició n'hi haurà prou que el patronat ho comuniqui al protectorat en les condicions que assenyalava l'article 22.2 de la LF.

La llei valenciana es remet al la llei estatal en el cas de l'«acceptació de llegats amb càrregues o donacions oneroses o remuneratòries i la repudiació d'herències, donacions o llegats sense càrregues» (art. 21.6 i 21.7 LFV). La llei estatal assenyalava

que l'acceptació d'herències per la fundacions s'han d'entendre fetes sempre a benefici d'inventari (art. 22.1 LF).

En l'article 22.8 de la LFV es fixa l'autocontractació, i prohibeix contractar amb la fundació «els patrons i els seus parents per consanguinitat fins al quart grau, i per afinitat fins al segon, no poden contractar amb la fundació, ja siga en nom propi o d'un tercer, excepte autorització del protectorat. Igualment, cal la dita autorització quan pretenguen contractar amb la fundació les societats de qualsevol naturalesa en què tinguen participació majoritària les persones anteriorment indicades». L'òrgan legislador valencià supera amb escreix els filtres a l'autocontractació establits en l'article 28 de la LF que se ceneix als patrons.

6. MODIFICACIÓ, FUSIÓ, EXTINCIÓ I LIQUIDACIÓ DE LES FUNDACIONS VALENCIANES

El capítol v de la llei valenciana s'ocupa de la «modificació, fusió, extinció i liquidació» de la fundació. La llei estatal tracta aquestes qüestions en el capítol vi.

6.1. *Modificació dels estatuts (art. 23 LVF)*

L'article 23 de la LVF remet als apartats 1, 2, 3 i 5 de l'article 29 de la LF en aquesta matèria: dues són les circumstàncies que permeten al patronat la modificació dels estatuts. En primer lloc, quan el canvi resulte convenient en interès de la fundació «llevat que el fundador ho haja prohibit», i també quan «les circumstàncies que van presidir la constitució de la fundació hagen variat, de manera que aquesta no puga actuar satisfactòriament d'acord amb els seus estatuts, el patronat ha d'acordar la modificació, llevat que per a aquest cas el fundador haja previst l'extinció de la fundació».

Les modificacions s'han de comunicar al protectorat i s'han de formalitzar en escriptura pública, que s'ha d'inscriure en el corresponent Registre de Fundacions (art. 29.5 LF). Si el patronat no duiguera a terme la modificació que les noves circumstàncies requereixen, el protectorat pot acordar la modificació que procedisca (art. 29.3 LF).

6.2. *Fusió de fundacions (art. 24 LVF)*

La llei valenciana regula la fusió de fundacions en l'article 24, que segueix en l'essencial l'article 30 de la LF. Dos són els requisits perquè el patronat acordi la fusió d'una fundació: «a) Que resulte convenient per als interessos de la fundació i que no ho haja prohibit el fundador. b) L'acord de les fundacions interessades, que ha de ser notificat al protectorat, que s'hi pot oposar per raons de legalitat i mitjançant un acord motivat».

Una novetat que incorpora la llei valenciana respecte a l'estatal és que enumera les formes mitjançant les quals pot dur-se a terme la fusió (art. 24.2 LVF): *a*) Fusió per absorció: una fundació n'absorbeix una altra o altres que s'extingeixen, i *b*) fusió per creació d'una nova fundació: a la nova fundació se li transmeten en bloc els patrimonis de les fusionades que s'extingeixen. Ambdues modalitats de fusió s'han d'instrumentar en escriptura pública.

L'article 24.3 de la LVF estableix que les escriptures de fusió s'han d'inscriure en el Registre de Fundacions.

6.3. *Extinció de fundacions (art. 25 LVF)*

L'article 25 de la LVF remet a l'article 31 de la LF en matèria d'extinció de fundacions: «La fundació s'extingeix: *a*) Quan expire el termini pel qual va ser constituïda; *b*) quan s'haguera dut a terme íntegrament el fi fundacional. *c*) Quan siga impossible la realització del fi fundacional, sens perjudici del que disposen els articles 29 i 30 d'aquesta Llei. *d*) Quan així resulte de la fusió a què es referix l'article anterior. *e*) Quan concórrega qualsevol altra causa prevista en l'acte constitutiu o en els estatuts. *f*) Quan concórrega qualsevol altra causa establida en les lleis».

El procediment que la LF segueix per a l'extinció de les fundacions s'inspira en el que tradicionalment s'aplicava a les societats anònimes i que posteriorment ha sigut adoptat en el Text refós de la Llei de societats de capital aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2010, del 2 de juliol (LSC).²¹ No obstant això, cal destacar que la llei estatal de fundacions no determina la fase de dissolució, sinó que es limita a regular les etapes d'extinció i liquidació (art. 31 a 33 LF) prescindint de la de dissolució. En la LFV s'incorre en la mateixa deficiència sistemàtica que en l'estatal, de manera que en el capítol v, que amb l'epígraf «Modificació, fusió, extinció i liquidació» tampoc no figura cap referència a la dissolució. En part, perquè l'article 25 de la LFV es remet al que s'ha exposat en la llei estatal respecte a l'extinció de les fundacions.

Pel que s'ha exposat, entenem que les «causes d'extinció» a què es referix l'article 31 de la LF són equiparables a les «causes de dissolució» de les societats de capital. En suport de la nostra tesi hi ha l'article 32 de la LF, que determina com a cas d'extinció —*ope legis*— o de ple dret l'expiració del termini per al qual va ser constituïda. En el cas de les societats de capital, l'article 360 prefereix parlar de dissolució de ple dret pel transcurs del terme fixat en els estatuts. De manera que

21. Per a tots, Manuel BROSETA PONT i Fernando MARTÍNEZ SANZ, *Manual de derecho mercantil*, vol. I, Madrid, Tecnos, 2010, p. 494-498, on podem consultar tot allò relatiu a la dissolució, liquidació i extinció de les societats en la nova llei de societats de capital.

considerem que la Llei hauria d'haver utilitzat el terme *dissolució* en comptes de *extinció*, que s'hauria de reservar per a la fase posterior a la liquidació.

En els altres casos d'extinció —tornant a la terminologia de la Llei de fundacions—, s'ha d'exigir l'acord del patronat ratificat pel protectorat, cosa que seria equiparable als casos de dissolució de les societats per acord de l'assemblea per existència legal o causa estatutària (art. 364 i 366 LSC). El procés d'extinció dona lloc a la fase de liquidació.

L'acord d'extinció o, si s'escau, la resolució judicial per la qual es decreta l'extinció s'han d'inscriure en el Registre de Fundacions de la Comunitat Valenciana (art. 25.2 LVF).

6.4. Liquidació de les fundacions (art. 26 LVF)

Una vegada dissolta la fundació, que no extingida, ja que continuarà tenint personalitat jurídica, s'inicia el període de liquidació, que comprèn tot un seguit d'actes que condueixen al pagament, total o parcial, dels deutes fundacionals (liquidació del passiu) i, si s'escau, al repartiment del sobrant del patrimoni social (liquidació de l'actiu), que en el cas de les societats es repartiria entre els socis en proporció a la participació en el capital social, però que en les fundacions s'han de destinar a fundacions o entitats no lucratives. Aquesta és una situació excepcional de la fundació encaminada a l'extinció de la personalitat jurídica, que s'inicia amb la inscripció en el Registre de Fundacions de l'acord d'extinció i acaba amb la cancel·lació de la inscripció de la fundació.

Aquest apartat presenta similituds amb el que estableix la LSC per a la liquidació de les societats de capital, tant en el contingut com en la terminologia. La fase de liquidació l'ha de dur a terme el patronat de la fundació sota el control del protectorat. La LF és molt parca a l'hora de regular la liquidació, ja que l'article 33.4 fixa que «reglamentàriament s'han d'establir els criteris reguladors del procediment de liquidació a què fan referència els apartats anteriors». El Govern ha complert aquest mandat en dictar el Reial decret 1337/2005, de l'11 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament de Fundacions de competència estatal, l'article 39 del qual estableix els criteris reguladors del procediment de liquidació. En el cas de la LFV, la regulació de la liquidació, en l'article 26, és més prolixa que l'estatal.

El procediment de liquidació, obert per l'extinció de la fundació, excepte en els casos de fusió, correspon al patronat sota el control del protectorat (art. 26.1 LVF; en sentit semblant, art. 31.1 LF). Aquesta també és una diferència amb les societats mercantils, que recorren a la figura dels liquidadors perquè s'encarreguin de la liquidació de la societat (art. 375 LSC).

Les funcions del patronat durant la liquidació són les següents (art. 26 LVF): «Cobrar crèdits, satisfer els deutes i formalitzar els actes pendents d'execució, sen-

se que puga contraure més obligacions, excepte les que siguen necessàries per a la liquidació», i posteriorment formular el corresponent «balanç de liquidació». Després d'haver destinat el patrimoni d'acord amb l'article 26.2 de la LVF, s'ha de fer constar en el Registre de Fundacions de la Comunitat Valenciana la baixa. Això significa que aquest és el moment de l'extinció de la personalitat jurídica de la fundació, ja que la inscripció té efectes constitutius tal com estableix l'article 4.1 de la LF: «Les fundacions tenen personalitat jurídica des de la inscripció de l'escriptura pública de la seua constitució en el corresponent Registre de Fundacions». En pareguts termes es manifesta la LFV (art. 4.1). Així, doncs, s'entén que aquesta hauria d'haver sigut la fase que hauria de titular-se «Extinció de la fundació».

Quant al destí dels béns fundacionals després de la liquidació, la solució que ofereixen l'article 26.2 de la LVF i el 31.2 de la LF és pràcticament coincident: els béns i drets resultants de la liquidació «s'han de destinar a les fundacions o a les entitats no lucratives privades que perseguisquen fins d'interès general i que tinguen afectats els seus béns, fins i tot per al cas de la seua dissolució, a la consecució d'aquells». En primer lloc, s'han de destinar a les fundacions o entitats lucratives designades en el negoci fundacional. Si no n'hi ha, aquest destí el pot decidir a favor d'aqueixes fundacions o entitats privades el patronat, quan el fundador li reconega aquesta facultat, i, a falta d'aquesta facultat, el protectorat.

A diferència de la llei estatal, la llei valenciana disposa que «les fundacions constituïdes per persones jurídicopúbliques poden preveure en els seus estatuts que els béns i drets resultants de la liquidació revertisquen en el seu fundador» (art. 26.3 LVF).

7. PROTECTORAT I REGISTRE DE FUNDACIONS

7.1. *Organització i funcions del Protectorat de la Generalitat Valenciana: règim jurídic dels seus actes (art. 28, 29 i 30 LVF)*

L'article 28 de la LVF es referix al protectorat com l'«òrgan administratiu de la Generalitat que exerceix les funcions que li atribueix aquesta Llei respecte de les fundacions inscrites en el Registre de Fundacions de la Comunitat Valenciana, d'acord amb el que s'establisca reglamentàriament». L'article 29 estableix les funcions del protectorat, que són molt paregudes a les que fixa l'article 35 de la LF: «a) Portar el Registre de Fundacions, d'acord amb el que estableix el capítol següent. b) Vetlar pel compliment adequat de les activitats que duguen a terme els promotors, així com garantir l'efectiva afectació dels béns i drets recaptats a fins d'interès general. c) Assessorar els patrons de les fundacions en procés d'inscripció per a aconseguir-la i vetlar per l'adequació i suficiència de la dotació; promoure que les fundacions ja constituïdes en escriptura pública procedisquen a inscriure's en el

Registre de Fundacions de la Comunitat Valenciana [...]. *d)* Acordar i executar les mesures provisionals legalment establides en relació amb el Patronat, i vetlar pel compliment de les obligacions que incumbeixen als patrons (art. 16 LVF). *e)* Vetlar pel compliment efectiu dels fins fundacionals d'acord amb la voluntat del fundador i tenint en compte la consecució de l'interès general. *f)* Vetlar per la integritat, suficiència i rendibilitat del patrimoni fundacional i verificar si els recursos econòmics de la fundació han sigut aplicats als fins fundacionals. *g)* Garantir la legalitat de les modificacions d'estatuts, fusions i extincions de les fundacions, instant, si escau, a les corresponents accions judicials, i controlar el procés de liquidació (art. 23 a 26 LVF). *h)* Assessorar les fundacions ja inscrites sobre el seu règim jurídic i econòmic, així com sobre les qüestions que es referisquen a les activitats que duguen a terme en el compliment dels seus fins, prestant-los a aquest efecte el suport necessari; donar publicitat a l'existència i activitats de les fundacions. *i)* Totes les altres funcions que s'establisquen en les lleis».

Quant al règim jurídic dels actes del protectorat (art. 30 LVF), hi ha una remissió al procediment administratiu comú, amb les especialitats que conté aquesta Llei. Aquests actes, una vegada esgotada la via administrativa, són impugnables davant l'ordre jurisdiccional contenciós administratiu, per aplicació dels criteris de l'article 43 de la LF.

7.2. *Registre de fundacions de la Comunitat Valenciana: principis registrals (art. 31 i 32 LVF)*

Les característiques del Registre de Fundacions de la Comunitat Valenciana les conté l'article 31 de la LVF. El registre depèn del protectorat i la seua estructura i funcionament s'han de determinar reglamentàriament. Com a funcions d'aquest registre, l'article 31.2 de la LVF assenyalen les següents: «*a)* La inscripció de les fundacions de competència de la Generalitat Valenciana, de les delegacions de fundacions sotmeses a altres protectorats i els altres actes que siguin inscripcions d'acord amb aquesta Llei i les seues normes reglamentàries. *b)* El dipòsit i arxiu dels documents a què es refereix aquesta Llei i les seues normes reglamentàries. *c)* La legalització dels llibres que hagen de portar les fundacions regulades per aquesta Llei».

El registre té caràcter públic. La publicitat dels actes inscrits es pot dur a terme per diverses vies: per certificació dels assentaments expedida pel funcionari del registre amb competència a aquest efecte. Només les certificacions tenen caràcter de document públic, mitjançant simple nota informativa, per còpia dels assentaments o per mitjà de la consulta dels assentaments (art. 32.1 LVF).

Quant a l'eficàcia registral, la llei valenciana estableix que els actes inscrits en el registre es presumeixen vàlids i el protectorat els ha de prendre en consideració per a fonamentar les seues decisions. Respecte dels documents dipositats i dels

arxivats que no hagen causat inscripció, tan sols se n'ha de presumir la regularitat formal. A més, els actes subjectes a inscripció en el registre i no inscrits no han de perjudicar tercers de bona fe. La bona fe del tercer es presumeix fins que no es prove que coneixia l'acte subjecte a inscripció i no inscrit. Finalment, s'establix que «totes les activitats registrals es poden fer en qualsevol dels dos idiomes oficials al territori de la Comunitat Valenciana».

8. FUNDACIONS DEL SECTOR PÚBLIC DE LA GENERALITAT

La llei valenciana dedica el títol III a les «Fundacions del sector públic de la Generalitat». Tenen la consideració de fundacions del sector públic de la Generalitat les fundacions en què concórrega alguna de les circumstàncies següents (art. 33 LVF): «a) Que es constituïsquen amb una aportació majoritària, directa o indirecta, del Consell o dels ens del sector públic valencià. b) Que el patrimoni fundacional, amb caràcter de permanència, estiga format en més d'un 50 % per béns o drets aportats o cedits per les entitats esmentades.²²

L'article 34 estableix els requisits de la seua constitució i, finalment, l'article 35 en determina el règim jurídic.

9. CONCLUSIONS

La Llei 98/1998, del 9 de desembre, de fundacions de la Comunitat Valenciana (LVF), és una llei que va tenir massa en compte els criteris de la Llei estatal de fundacions llavors vigent (Llei 30/1994, del 24 de novembre, de fundacions i incentius fiscals a la participació privada en activitats d'interès general), fins al punt que no es podia entendre l'autonòmica prescindint d'aquesta.

Tant la normativa estatal com la valenciana han sigut objecte de sengles reformes, l'estatal ha sigut derogada per la Llei 50/2002, del 26 de desembre, de fundacions (LF), i la valenciana ha sigut objecte de reforma per la Llei 9/2008, del 3 de juliol de 2008, de la Generalitat, de modificació de la Llei 8/1998, del 9 de desembre de 1998, de fundacions de la Comunitat Valenciana. No obstant això, el text legal autonòmic restaurat continua presentant la mateixa dependència respecte de la nova LF estatal.

Entenem que si la llei valenciana està subordinada a la llei estatal es deu a l'estret marge de maniobra que li concedeix la seua laberíntica disposició final prime-

22. Manuel PULIDO QUECEDO, «Panorámica sobre fundaciones», *Repertorio Aranzadi del Tribunal Constitucional* (en línia), núm. 21 (2007), <<http://www.westlaw.es/>>, assenyalava que l'efecte imitació també es produïx en la legislació autonòmica en replicar-se el model estatal en matèria de fundacions públiques.

ra, en qualsevol de les seues versions. Es tracta així de salvar la constitucionalitat de la Llei, tenint en compte que en els últims temps hi ha hagut diversos casos d'inconstitucionalitat d'algunes lleis autonòmiques de fundacions per haver envaït el camp de la legislació processal de competència exclusiva de l'Estat (art. 149.1.6 CE). Amb aquest argument, la STC 341/2005, del 21 de desembre, declara parcialment inconstitucional la Llei 1/1998, del 2 març, de fundacions de la Comunitat de Madrid, en considerar-se que diversos preceptes envaeixen la competència estatal.

Un cop queda clara la competència exclusiva de la Generalitat Valenciana quant a la «conservació, modificació i desenvolupament del dret civil valencià» (art. 49.2 EACV), considerem que l'òrgan legislador hauria d'haver sigut més audaç respecte dels preceptes de la llei estatal que podria haver modificat, per així autoritzar-ho l'apartat 2.b de la disposició final primera de la LF, que disposa que els preceptes que esmenta constitueixen legislació civil i que, per tant, el dret civil foral o especial, allí on existisca, té aplicació preferent.

No obstant la cautela de l'òrgan legislador valencià per a no traspasar els límits imprecisos que fixa la disposició final primera de la llei estatal, sota pena d'incórrer en inconstitucionalitat, hem de destacar les aportacions següents del text autonòmic respecte de l'estatal:

- La selecció democràtica dels beneficiaris de la fundació (art. 3.3) amb criteris d'imparcialitat, no discriminació i objectivitat, d'acord amb les bases, normes o regles que s'elaboren per a fer la selecció.
- La concreció dels motius pels quals es pot denegar la inscripció de la fundació (art. 4.2).
- El protectorat pot classificar les fundacions inscrites d'acord amb la naturalesa dels fins d'interès general que persegueixen (art. 4.3).
- En matèria d'estatuts cal destacar que es poden redactar en qualsevol de les dues llengües oficials de la Comunitat Valenciana (art. 10).
- L'enumeració de formes mitjançant les quals es pot dur a terme la fusió de fundacions (art. 24.2).
- La possibilitat que les fundacions constituïdes per persones juridicopúbliques determinen en els estatuts que els béns i drets resultants de la liquidació revertisquen en el fundador (art. 26.3).
- La possibilitat que els patrons delegats siguen designats per a actuar de manera mancomunada o solidària i que es cree una comissió executiva (art. 15.1).
- Les mesures provisionals del protectorat quan el nombre de patrons es reduïra per davall de tres i no fóra possible substituir-los, així com les mesures a adoptar respecte d'aquest fet (art. 18.1 i 18.2).

10. BIBLIOGRAFIA

- BENEYTO BERENGUER, Remigio. «La ley valenciana de fundaciones: valoración crítica de sus disposiciones generales». *Revista General de Derecho* [València], núm. 658-659 (1999).
- BROSETA PONT, Manuel; MARTÍNEZ SANZ, Fernando. *Manual de derecho mercantil*. Vol. I. Madrid: Tecnos, 2010.
- CUÑAT EDO, Vicente; LINARES ANDRÉS, Lucía. «Las fundaciones en la Comunidad Autónoma Valenciana». A: BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, Rodrigo; MARTÍNEZ-SIMANCAS, Julián (coord.). *Derechos civiles de España*. Vol. V. Cizur Menor: Aranzadi, 2000, p. 2923-2966.
- DÍEZ-PICAZO, Luis; GULLÓN, Antonio. *Sistema de derecho civil: Introducción. Derecho de la persona. Autonomía privada. Persona jurídica*. Vol. I. Madrid: Tecnos, 2003.
- PRIEGO FERNÁNDEZ, Victoria de. «Consideraciones sobre las competencias del Estado y de las comunidades autónomas en materia de fundaciones». *Revista de Derecho Privado* [en línea], núm. 9-10 (setembre 2004). <<http://vlex.com/vid/243153>>.
- PULIDO QUECEDO, Manuel. «Panorámica sobre fundaciones». *Repertorio Aranzadi del Tribunal Constitucional* [en línea], núm. 21 (2007). <<http://www.westlaw.es>>.
- VERDERA SERVER, Rafael. «Régimen jurídico de las fundaciones en el derecho civil valenciano». *Revista de Derecho Civil Valenciano* [en línea] (juliol 2008). <<http://vlex.com/vid/41156662>>.